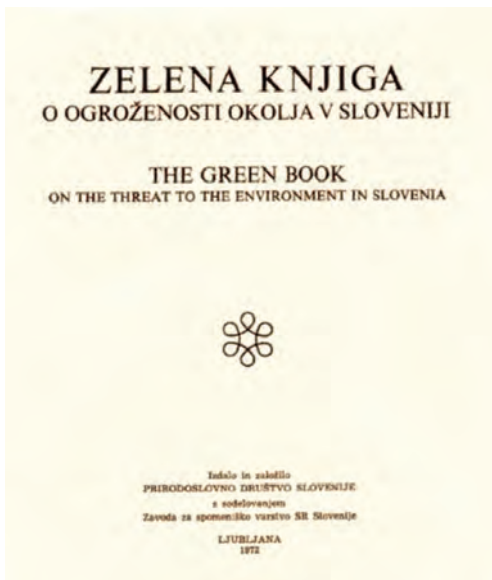

Zelena knjiga o ogroženosti okolja v Sloveniji

Spomini na izid pred štiridesetimi leti

Najprej nekaj stvarnih in kronoloških podatkov. *Zelena knjiga o ogroženosti okolja v Sloveniji* je bila natisnjena 17. aprila leta 1972 v tiskarni Tone Tomšič v Ljubljani v nakladi 4.000 izvodov in v broširani obliki. Le nekaj deset darilnih izvodov je bilo vezanih v platno in s ščitnim ovitkom z isto zunanjo podobo kot broširana izdaja. Knjigo je izdalo Prirodoslovno društvo Slovenije v sodelovanju z Zavodom za spomeniško varstvo SR Slovenije, pripravo gradiva in tisk pa sta pokrila Sklad Borisa Kidriča in Kulturna skupnost Slovenije. Zelena knjigo je sestavljalo šest vsebinskih poglavij s skupno 67 avtorskimi poročili, ki so vsa imela povzetke v angleščini, in sedmi del z obsežnim pregledom virov in literature. Da je bilo možno to vsebinsko pestro gradivo spraviti na 255 strani, so se morali poročevalci praviloma držati predpisanega obsega, urejanje celote in posameznih poglavij pa je

Na prvi strani knjige je bila prvokrat predstavljena preprosta pentlja šestih zank, ki je (po zamisli glavnega urednika) simbolizirala šest poglavij knjige in obenem medsebojno povezanost sestavin okolja: zemlja-voda-zrak-rastlinstvo-živalstvo-človek. Kasneje smo lik uporabljali kot neuradni, danes pa je uradni simbol zavarovanih delov narave.

zahtevalo veliko dela in mnogo napornega usklajevanja.

Izid *Zelene knjige* je bil v tistem času dogodek, ki je bil v javnosti deležen velike pozornosti. Začelo se je z veliko tiskovno konferenco 24. aprila leta 1972 v sejni dvorani ljubljanskega magistrata, ki je bila medijsko odmevna (Gregori, *Proteus*, 35: 32-33). Izdajatelj je izkoristil ugodno vzdušje in zaprosil za vrsto sprejemov pri najvišjih predstavnikih znanosti in oblasti. Delegacija, ki jo je vodil odgovorni urednik prof. dr. Miroslav Kališnik (v njej pa sva bila še predsednik PDS prof. dr. Alojzij Vadnal in glavni urednik Stane Peterlin), je s knjigo obiskala predsednika SAZU Josipa Vidmarja, rektorja ljubljanske univerze prof. dr.

Mirjana Grudna, predsednika Skupščine SR Slovenije Sergeja Kraigherja in predsednika Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije Staneta Kavčiča. Prvi trije ugledni gostitelji so ugodno ocenili pomen knjige in pohvalili naše delo, četrti, politik Stane Kavčič, pa nas je sprejel precej formalno in bil opazno hladen. Ob pohvali, da je knjiga vredno delo, je pripomnil, da so v njej tudi stališča,

Na drugi strani knjige smo slovenski javnosti prvokrat predstavili simbol stockholmske konference Združenih narodov o okolju, ki je pozneje postal uradni znak Programa Združenih narodov za okolje (UNEP), 5. junij kot dan začetka prve konference leta 1972 pa je bil razglašen za Svetovni dan okolja.

Delo je bilo začeto v »Evropskem letu varstva narave« spomladi 1970. Posvečamo ga slovenski javnosti in konferenci Združenih narodov o človekovem okolju v Stockholmu junija 1972

The work was begun in the European Conservation Year in the spring of 1970. It is dedicated to the Slovene public and the United Nations Conference on the Human Environment to be held in Stockholm in June 1972

Pripravo gradiva in izdajo knjige sta podprla Sklad Borisa Kidriča in Kulturna skupnost Slovenije

*

Uredniški odbor — *Editorial Board:*

JOŽE BOLE, MILAN CIGLAR, ANDREJ HOČEVAR, MIROSLAV KALIŠNIK, SONJA MEJAK, DUŠAN NOVAK, MILAN OROŽEN ADAMIČ, BOJAN PARADIŽ, STANE PETERLIN, JOŽE PINTAR, MIHA POTOČNIK, FRANC RAINER, ANTON SIMONIČ, MAKS WRABER

*

Odgovorni urednik — *Editorial Director:*

MIROSLAV KALIŠNIK

*

Glavni urednik — *Chief Editor:*

STANE PETERLIN

*

ki jih ni mogoče sprejeti brez pridržkov. Je šlo morda za bojazen, da bi prebujena državljanska pobuda želela posegati v politične odločitve oziroma da bi varstvo okolja ogrozilo gospodarski razvoj? Kakorkoli že – pri tem je ostalo in posledic ni bilo. Še več, *Zelena knjiga* je član jugoslovanske delegacije prof. dr. Peter Novak (sam je bil tudi eden izmed šestdesetih avtorjev) nesel s seboj na svetovno konferenco Združenih narodov o človekovem okolju, ki se je začela 5. junija leta 1972 v Stockholmu.

Zelena knjiga o ogroženosti okolja v Sloveniji ni bilo dejanje nekega trenutka, bilo je vrhunec rastočega gibanja, ki se je kot rdeča nit vlekla od spontano rojenih množičnih prizadevanj za ohranitev ogroženih vrednot in simbolov v slovenski naravi (prva zavrnitev Triglavskih žičnic leta 1961, nasprotovanje potopitvi zgornje Soče v letih 1964–1966) in nadaljevala v dobro organiziranih in javno podprtih naravovarstvenih aktivnostih, kakršna sta bila Teden varstva narave 1967 in slovenski program v Evropskem letu varstva narave 1970. Pri zadnjih dveh lahko brez pridržka povemo, da jih je pobudilo in organiziralo Prirodoslovno društvo Slovenije pod predsedovanjem prof. dr. Miroslava Kališnika. Prvotno skromneje zamišljeno poročilo ob sklepu Evropskega leta varstva narave 1970, ki ga je podpisani predlagal kot »rdečo knjigo o ogroženosti narave v Sloveniji«, je Kališnik programsko razširil v pravo okoljsko poročilo in predlagal naslov »zelena knjiga«. In tako je z brezhibno izpeljano organizacijo pod okriljem Prirodoslovnega društva Slovenije in ob strokovni podpori naravovarstvenikov Zavoda za spomeniško varstvo SR Slovenije steklo delo, ki je dve leti kasneje rodilo sad. Zaupali smo si, delali z veseljem in uspeli.

Že ob uspešnem izteku Evropskega leta varstva narave 1970 se je krog dela voljnih, ki so ga do tedaj sestavljali pretežno naravoslovci, medicinci, arhitekti, tehniki, šolniki, ozaveščeni planinci in turistični delavci, začel širiti. Pridružile so se mu nekatere uve-

ljavljene javne kulturno in politično vplivne osebnosti, pa tudi drugi, katerih cilji niso bili samo okoljski, njihove metode pa bolj radikalne in aktivistične. V velikem zanosu je bila maja leta 1971 ustanovljena Skupnost za varstvo okolja v Sloveniji, nekakšno povezovalno telo društvenih organizacij in posameznikov, ki je še isto leto dosegla, da je Skupščina SR Slovenije ustanovila Komisijo za varstvo okolja kot svoje posvetovalno telo. Njen predsednik je postal znani književnik Matej Bor. Ta komisija je bila predhodnica kasnejšega Sveta za varstvo okolja, nedavno razpuščenega telesa današnjega Državnega zbora.

Tako kot se je že nekajkrat zgodilo v zgodovini našega naroda, so se kmalu po prvih uspehih (skupščinska Komisija za varstvo okolja in *Zelena knjiga*) tudi v okoljskem gibanju pojavila razhajanja v pogledih na nadaljnje cilje in metode za njihovo doseganje. Vse bolj je prevladoval vpliv gorečnežev, umikali pa so se zmerneži, med njimi tudi večina naravoslovcev in naravovarstvenikov. Kolikor nas je še živečih iz časa nastajanja *Zelene knjige*, smo danes lahko ponosni, da smo bili takrat brez zamude v toku svetovnega okoljskega gibanja, da smo mu v Sloveniji dajali strokovno verodostojnost in delovali združevalno.

Stane Peterlin